
ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА, МЕНЕДЖМЕНТ. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.15

Бакута А.В., Гуслова Я.О.

КІЛЬКІСНО-ЯКІСНІ МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОГО СТАНУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет», м. Дніпропетровськ

У статті висвітлене питання превентивної діагностики фінансового стану промислового підприємства з метою запобігання банкрутству. Розглянуто та проаналізовано як вітчизняні, так і зарубіжні методики з оцінювання фінансового стану підприємства та виявлення ознак банкрутства, а також особливості й можливості застосування цих методик в умовах перехідної економіки. Доведено, що, незважаючи на чималу кількість наукових напрацювань щодо оцінювання ймовірності фінансово-господарської кризи підприємств, нині в Україні немає повною мірою перевіреної на практиці моделі, яка дала б змогу кваліфіковано оцінити майбутній фінансовий стан підприємства. Більшість методик передбачає розрахунок двох і більше показників, які фактично характеризують один параметр фінансового стану. До того ж, вони досить тісно корелюють між собою, що є неприпустимим, оскільки викривляються результати аналізу; аналітична цінність показників оборотності, передбачених більшістю методик, зменшується через те, що для них не передбачено критичних чи орієнтовних значень. Визначено, що антикризове управління в методиках розглядається в основному з позиції аналізу фінансового стану підприємства і не враховує показників господарської та управлінської кризи. Запропоновано вдосконалення існуючих методологічних підходів оцінювання фінансового стану підприємства. Узагальнено досвід провідних країн щодо антикризового управління промисловими підприємствами. Означено місце і роль антикризової складової в управлінні фінансово-господарською діяльністю вітчизняних підприємств, спрямованої на зростання фінансової стійкості підприємств. Розроблено пропозиції з усунення проявів кризи управління промисловим підприємством, які надають алгоритм поетапного впровадження комплексної програми антикризового управління промисловим підприємством.

Ключові слова: фінансова стійкість, превентивна діагностика, модель, методика з оцінювання фінансово-господарської діяльності, показники, криза, антикризове управління, банкрутство, програма антикризового управління.

Вступ

В умовах нестабільної економіки підприємства повсякденно зустрічаються з кризовими явищами, що відбуваються в їх господарській діяльності. Сприятливим підґрунтям для виникнення кризових явищ найчастіше стають прорахунки в стратегічних планах і в наборі тактичних заходів, а також ситуації, викликані низкою економічних, політичних і соціальних факторів. Використання традиційних методів управління не може забезпечити підприємствам успішний вихід із кризового стану, відновити фінансову стійкість та конкурентоспроможність. Перед менеджментом підприємств стоїть завдання

пошуку таких форм управління і організації бізнесу, які б відповідали вимогам сучасної економіки до господарюючих суб'єктів.

Постановка проблеми

Як свідчить досвід провідних країн світу, основним засобом виживання підприємства в кризових умовах виступає антикризове управління, спрямоване на передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів й усунення загроз появи кризових ситуацій. Але в системі вітчизняного менеджменту недостатньо ефективно використовуються можливості антикризової складової в управлінні підприємствами. Більшість суб'єктів господарювання звертають увагу на будь-яку

проблему в своїй діяльності після або в момент її виникнення, не передбачивши її. Потребують узагальнення наукові дослідження з основних завдань теорії антикризового управління підприємством – розроблення науково обґрунтованих моделей превентивної діагностики фінансового стану промислового підприємства, з визначенням показників, які дозволяють здійснювати диференційований підхід до оцінювання ймовірності фінансової неспроможності та банкрутства підприємства.

Мета статті – дослідження кількісних та якісних показників фінансово-господарського стану як фактора внутрішнього впливу на діяльність підприємства, а також виявлення особливостей і можливостей їх застосування, розробка та надання пропозицій з антикризового управління хімічним підприємством, яке знаходиться на шляху до кризового стану.

Результати досліджень

Стабільність економіки будь-якої країни неможлива без фінансової стійкості підприємств. Серйозне порушення останньої може стати причиною банкрутства. Тому дуже важливе вчасне виявлення ознак і параметрів кризового розвитку підприємства [4].

Проблеми антикризового управління підприємствами найбільш повно висвітлено в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Р. Акоффа [1], І. Ансоффа, Є. Бріггема, І. Бланка, О. Бондара [2,], О. Овсак, М. Кизима, Т. Клебанової, Є. Короткова, В. Кошкіна, Л. Лігоненко, Є. Майєра, О. Мозенков, О. Пушкаря, О. Раєвневої [2], Г. Саймона, Л. Ситника, О.Терещенка [14], Е. Уткіна, В. Василенко, Г. Шредера та інших. Автори зосереджують

увагу на питаннях функціонування підприємства при настанні кризових ситуацій та при появі загрози визнання його банкрутом.

Василенко В.О. в своїх працях розглянув сутність і особливості кризових явищ і стійкість підприємств до цих негативних явищ, розвиток організації в антикризових ситуаціях та роль антикризового менеджменту в процесі управління підприємством в умовах кризи. Саме питанню управління в кризовій ситуації автор приділяє особливе значення та детально описує це питання. Овсак О.П. розглядає два важливих питання: основи антикризового управління ресурсами та управління змінами кризового підприємства

Разом із тим, потребують уточнення показники, які дозволяють здійснювати диференційований підхід до оцінювання рівня кризового стану вітчизняних підприємств з урахуванням їх розмірів, виду діяльності тощо; недостатньо досліджені підходи до формування та реалізації послідовності антикризових програм.

Незважаючи на чималу кількість наукових напрацювань щодо оцінювання ймовірності фінансово-господарської кризи підприємств, нині в Україні немає перевіреної на практиці моделі, яка дала б змогу кваліфіковано оцінити майбутній фінансовий стан підприємств. Щоб досягти вдосконалення існуючих методологічних підходів, необхідно визначити їх сильні і слабкі сторони та зупинитися на найбільш дискусійних питаннях.

Згідно з рекомендаціями Терещенко О.О. [14] в табл. 1 відображено доповнені автором типові методики оцінювання фінансового стану підприємств, які свідчать, що фінансовий аналіз

Таблиця 1

Типові методики оцінки фінансового стану підприємств

Назва методики	Установа, що видала, рік
1. Методика виконання поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій	Агентство з питань банкрутства, 1997 рік
2. Методичні рекомендації з аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій	Державна податкова адміністрація України, 1998
3. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації	Міністерство фінансів України та Фонду державного майна України, 2001
4. Методика оцінювання кредитоспроможності позичальника	Ощадбанк, 2000
5. Методичні рекомендації щодо виконання аналізу фінансового стану підприємства-боржника при отриманні відстрочок (розстрочок)	Державна податкова адміністрація України, 1998
6. Методика оцінювання фінансового стану та визначення класу позичальника – юридичної особи	Промінвестбанк України, 2001
7. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства	Міністерство економіки України, 2006
8. Методика оцінювання кредитоспроможності позичальника	Укрексімбанк, 1999

виконується здебільшого з використанням інформації, яка міститься в трьох основних формах фінансової звітності: «Баланс» (форма № 1), «Звіт про фінансові результати» (форма № 2) та «Звіт про рух грошових коштів» (форма № 3).

Відповідно до П(С)БУ № 1–5 та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» № 996 –XIV від 16.07.99 основними джерелами інформації для виконання поглибленого аналізу є також «Звіт про власний капітал» (форма № 4), «Примітки до річної фінансової звітності» (форма № 5), а також поточна аналітична звітність [13].

Ці нормативні акти враховані лише в наказі Міністерства економіки України № 14 від 19.01.2006 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства» (з урахуванням внесення змін від 06.03.2006 № 81) [11].

За традиційним підходом у процесі оцінювання ймовірності банкрутства підприємства й, відповідно, його кредитоспроможності, розраховуються такі основні блоки показників: показники прибутковості та самофінансування (табл. 2); показники ліквідності та платоспроможності (табл. 3); показники оцінювання стану основних засобів (табл. 4); показники оборотності (ділової активності (табл. 5)), в яких позначки «х» та «–» свідчать про наявність або відсутність, відповідно, зазначеного показника в тій або іншій методиці.

Аналіз наведеного в табл. 3 переліку по-

казників свідчить про те, що більшість методик передбачає розрахунок двох і більше показників, які фактично характеризують один параметр фінансового стану, до того ж досить тісно корелюють між собою. З економетричного погляду така ситуація є неприпустимою, оскільки викривляє результати аналізу.

Аналіз наведеного в табл. 4 переліку показників свідчить, що більшістю методик передбачений аналіз стану основних засобів. Цей недолік підтверджує, що антикризове управління в методиках не враховує показників господарської та управлінської кризи.

Аналітична цінність показників оборотності (табл. 5), передбачених більшістю методик, зменшується через те, що для них не передбачено критичних чи орієнтовних значень.

Зважаючи на зазначені недоліки, а також на певну похибку, притаманну будь-якому прогностичному оцінюванню, застосування згаданих методик на практиці має своїм наслідком високий рівень помилковості оцінювання ймовірності настання фінансової кризи та прийняття хибних фінансових рішень, уникнення яких уможливорюється застосуванням сучасних економетричних методів аналізу. Найефективнішим у цьому плані є методологія дискримінантного аналізу, яка ґрунтується на емпірично-індуктивному способі дослідження та широкому застосуванні елементів економетричного моделювання.

В Україні відсутні теоретико-методологічні напрацювання, присвячені оцінюванню кредитоспроможності з використанням дискримінан-

Таблиця 2

Показники рентабельності та прибутковості, передбачені методиками оцінювання фінансового стану

Показники	Алгоритм розрахунку	Методика (табл. 1.1)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Рентабельність продажу	Чистий прибуток від реалізації		x		x	x	x		
	Чиста виручка								
Рентабельність активів (майна)	Чистий прибуток		x	x	x		x	x	
	Сума активів (середня)								
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток		x	x				x	
	Власний капітал								
Рентабельність основної діяльності	Чистий прибуток		x	x				x	
	Собівартість реалізованої продукції								
Рентабельність продукції	Валовий прибуток	x	x	x			x	x	
	Собівартість реалізованої продукції								
Рентабельність сукупного капіталу	Чистий прибуток							x	
	Валюта балансу								
Період окупності власного капіталу	Середня величина власного капіталу		x					x	
	Чистий прибуток								

Примітка: [пропозиція авторів на основі першоджерел: 1, с.158; 15, с.115; 8, с.55; 13, с.149]

Таблиця 3

Показники ліквідності та платоспроможності, передбачені різними методиками оцінювання фінансового стану

Показники	Алгоритм розрахунку	Методика (табл. 1.1)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	Поточні активи		x	x	x	x	x	x	x
	Поточні зобов'язання								
Проміжний коефіцієнт покриття (швидкої ліквідності)	Монетарні оборотні активи	x	x	x	x	x	x	x	
	Поточні зобов'язання								
Коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності	Грошові кошти та їх еквіваленти	x	x	x	x	x	x	x	
	Поточні зобов'язання								
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Робочий капітал	x		x	x	x		x	
	Оборотні активи								
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Робочий капітал			x	x		x	x	
	Власний капітал								
Коефіцієнт фінансової стабільності	Власний капітал	x							
	Позиковий капітал								
Коефіцієнт заборгованості	Позиковий капітал				x	x	x	x	
	Власний капітал								
Коефіцієнт незалежності (автономії)	Власний капітал	x	x	x	x			x	
	Валюта балансу								
Показник фінансового левериджу	Власний капітал	x						x	
	Валюта балансу – Власний капітал								
Коефіцієнт Бівера	Чистий прибуток – Амортизація							x	
	Позиковий капітал								

Примітка: [пропозиція авторів на основі першоджерел: 2, с.159; 2, с.76; 8, с.49; 13, с.152]

Таблиця 4

Показники оцінювання стану основних засобів, передбачені різними методиками оцінювання фінансового стану

Показники	Алгоритм розрахунку	Методика (табл. 1.1)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Частка основних засобів в активах підприємства	Вартість основних засобів								x
	Валюта балансу								
Коефіцієнт зносу	Знос основних засобів	x	x	x					x
	Первісна вартість основних засобів								
Коефіцієнт відновлення	Первісна вартість основних засобів на початок періоду			x		x		x	x
	Первісна вартість основних засобів на кінець періоду								
Коефіцієнт вибуття	Первісна вартість основних засобів, які вибули протягом періоду			x		x		x	x
	Первісна вартість основних засобів на початок періоду								
Фондовіддача	Виручка від реалізації	x	x	x				x	x
	Середня вартість основних засобів								

Примітка: [пропозиція авторів на основі першоджерел: 1, с.159; 2, с.76; 8, с.49; 13, с.152]

тного аналізу.

Разом з тим, фінансистам усього світу відома модель однофакторного дискримінантного аналізу – система показників Бівера (1966, США) для діагностування фінансового стану підприємств та організацій.

Головним суперечливим моментом однофакторного дискримінантного аналізу є те, що значення окремих показників може свідчити про позитивний розвиток підприємства, а інших – про незадовільний. Така ситуація унеможливає об'єктивне прогнозування банкрутства.

Показники оборотності (ділової активності), передбачені різними методиками оцінювання фінансового стану

Показники	Алгоритм розрахунку	Методика (див. табл. 1.1)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чиста виручка	x	x	x		x			
	Середні залишки оборотних активів								
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Чиста виручка			x		x		x	
	Поточні зобов'язання (середньорічні)								
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чиста виручка								
	Дебіторська заборгованість (середньорічна)			x		x			
Термін оборення (погашення) кредиторської заборгованості	Тривалість періоду								
	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості			x		x		x	
Термін оборення дебіторської заборгованості	Тривалість періоду								
	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості			x		x			
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чиста виручка								
	Власний капітал (середньорічна сума)			x				x	
Оборотність запасів	Витрати на виробництво	x						x	
	Середні залишки запасів								
Продуктивність праці	Виручка від реалізації							x	
	Середньорічна чисельність працівників								

Примітка: [пропозиція авторів на основі першоджерел: 1, с.157; 2, с.76; 8, с.49; 13, с.152]

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є застосування багатофакторного дискримінантного аналізу для якого найчастіше використовується модель Альтмана (1968, США, табл. 6), адаптовану (1983) до умов перехідної економіки.

Російські економісти Р.С. Сайфулін та Г.Г. Кадиков розрахували комплексний показник, що передбачає кризу підприємства або метод рейтингової оцінки фінансового стану підприємства (рейтингове число=1 – це задовільне фінансове становище підприємства; підприємство з рейтинговим числом>1 – фінансове становище незадовільне (табл. 6)).

Вченими Іркутської державної економічної академії запропонована чотирифакторна модель, за якою вірогідність банкрутства підприємства визначається відповідно до значення моделі R (табл. 6).

Враховуючі наведені вище методики, пропонуємо систему розрахунків прогнозу ризику банкрутства з ув'язанням з новою формою звітності (табл. 6)

Альтернативним методом прогнозування банкрутства є суб'єктивний аналіз, що припускає експертне оцінювання ризику підприємства на основі розроблених стандартів. Це так званий метод бального оцінювання або метод А-рахунку (показник Аргенті (табл. 7)).

Показник Аргенті (А-рахунок) характери-

зує кризу управління. Згідно з даною методикою дослідження починається з припущень, що відбувається процес, що веде до банкрутства; процес цей для свого завершення вимагає декілька років.

Модель Аргенті враховує не тільки економічні, але й соціальні причини банкрутства. Безсумнівною перевагою наведеного якісного методу є його системний і комплексний підходи до прогнозування кризових явищ.

1. Недоліки – компанії, які скочуються до банкрутства, роками демонструють низку недоліків, очевидних задовго до фактичного банкрутства.

2. Помилки – внаслідок накопичення цих недоліків компанія може зробити помилку, що веде до банкрутства.

3. Симптоми – допущені компанією помилки починають виявляти всі відомі симптоми неплатоспроможності, що наближається: погіршення показників (приховане за допомогою «творчих» розрахунків), ознаки нестачі грошей.

Результати виконаного аналізу фінансово-господарської діяльності ПАТ «Дніпроазот», з використанням розглянутих методик, дозволили зробити висновок, що підприємство не є фіктивним чи прихованим банкрутом, відсутні ознаки доведення до банкрутства. Але простежується кризова ситуація в системі управління, що в майбутньому може призвести до банкрут-

Система розрахунків прогнозу ризику банкрутства за різними моделями оцінювання фінансового стану з ув'язанням з новою формою звітності

Модель та її формула	Значення	Джерело інформації (з 2013 р.)
"Z-рахунок Альтмана" $Z=1,2 \cdot X1+1,4 \cdot X2+3,3 \cdot X3+0,6 \cdot X4+1,0 \cdot X5$	де X1 – відношення оборотних активів (робочого капіталу) до суми всіх активів господарюючого суб'єкта	$\frac{\text{Ф № 1 ст.1195-ст.1170}}{\text{Ф № 1 ст.1300}}$
	X2 – відношення резервів нерозподіленого прибутку до суми всіх активів господарюючого суб'єкта	$\frac{\text{Ф № 1 ст.1420}}{\text{Ф № 1 ст.1300}}$
"Альтмана 1983" $Z_{83}=0,717 \cdot X1+0,847 \cdot X2+3,107 \cdot X3+0,42 \cdot X4+0,995 \cdot X5$	X3 – рівень прибутковості активів (відношення валового прибутку/збитку до суми всіх активів господарюючого суб'єкта)	$\frac{\text{Ф № 2 ст.2090}}{\text{Ф № 1 ст.1300}}$
	X4 – коефіцієнт співвідношення власного й позикового капіталу	$\frac{\text{Ф № 1 ст.1495}}{\text{Ф № 1 ст.1595+ст.1695}}$
	X5 – оборотність активів в числі зворотів (відношення чистої виручки від реалізації до суми всіх активів господарюючого суб'єкта)	$\frac{\text{Ф № 2 ст.2000}}{\text{Ф № 1 ст.1300}}$
Р.С. Сайфулін та Г.Г. Кадиков $R=2 \cdot K_{звз}+0,1 \cdot K_{пл}+0,08 \cdot K_{оа}+0,45 \cdot K_{м}+K_{рвк}$	Kзвз – коефіцієнт забезпеченості власними засобами	$\frac{\text{Ф № 1 ст.1495}}{\text{Ф № 1 ст.1595+ст.1665}}$
	Kпл – коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{\text{Ф № 1 ст.1195-ст.1170}}{\text{Ф № 1 ст.1195}}$
	Kоа – коефіцієнт оберненості активів	$\frac{\text{Ф № 2 ст.2000}}{\text{Ф № 1 ст.1195-ст.1170}}$ (гр.3+гр.4)/2
	Kм – комерційна маржа (рентабельність реалізації продукції)	$\frac{\text{Ф № 2 ст.2350 (2355)}}{\text{Ф № 2 ст.2000}}$
	Kрвк – рентабельність власного капіталу	$\frac{\text{Ф № 2 ст.2350 (2355)}}{\text{Ф № 1 ст.1495}}$ (гр.3+гр.4)/2
Іркутської державної економічної академії $R=8,38 \cdot K1+K2+0,054 \cdot K3+0,63 \cdot K4$	K1 – оборотний капітал/актив	$\frac{\text{Ф № 1 ст.1195-ст.1170}}{\text{Ф № 1 ст.1300}}$
	K2 – чистий прибуток/власний капітал	$\frac{\text{Ф № 2 ст.2350 (2355)}}{\text{Ф № 1 ст.1495}}$
	K3 – виручка від реалізації/актив	$\frac{\text{Ф № 2 ст.2000}}{\text{Ф № 1 ст.1300}}$
	K4 – чистий прибуток/сукупні витрати	$\frac{\text{Ф № 2 ст.2350 (2355)}}{\text{Ф № 2 ст.2550}}$

Примітка: [пропозиція авторів на основі першоджерел: 8, с.96; 8, с.53; 13, с.149]

ства підприємства. Перед менеджментом ПАТ «Дніпроазот» стоїть завдання пошуку засобів покращення системи управління та усунення кризової ситуації.

Авторами надані пропозиції з усунення проявів кризи управління промисловим підприємством (рис. 1), а саме: розроблено алгоритм поетапного впровадження комплексної програ-

ми антикризового управління промисловим підприємством.

Запропоновані удосконалення та впровадження можуть бути використані промисловими підприємствами для своєчасного виявлення рівня кризового стану на підприємстві, визначення його причини, встановлення цілі та стратегії підприємства в умовах кризи, формування

Характеристика кризи управління згідно А-рахунку Аргенті

Недоліки	Бал оцінювача	Бал згідно з Аргенті
Директор-автократ	?	8
Голова Ради директорів є також директором	?	4
Пасивність ради директорів	?	2
Внутрішні протиріччя в раді директорів (через відмінності в знаннях і навичках)	?	2
Слабкий фінансовий директор	?	2
Недолік професійних менеджерів середньої та нижньої ланки (поза радою директорів)	?	1
Недоліки системи обліку: відсутність бюджетного контролю		3
Відсутність прогнозу грошових потоків	?	3
Відсутність системи управлінського обліку витрат	?	3
В'яла реакція на зміни (поява нових продуктів, технологій, ринків, методів організації праці та ін.)	?	15
Максимально можлива сума балів	?	43
«Прохідний бал»		10
Якщо сума балів більше 10, недоліки в управлінні можуть призвести до серйозних помилок		
Помилки		
Надто висока частка позикового капіталу	?	15
Недостатність оборотних засобів через надто швидке зростання бізнесу	?	15
Наявність крупного проекту (провал такого проекту наражає підприємство на серйозну небезпеку)	?	15
Максимально можлива сума балів		45
«Прохідний бал»		15
Якщо сума балів на цій стадії більше або дорівнює 25, компанія наражається на відповідний ризик		
Симптоми		
Погіршення фінансових показників	?	4
Використання «творчого бухобліку»	?	4
Нефінансові ознаки неблагополуччя (погіршення якості, падіння «бойового духу» співробітників, зниження частки ринку)	?	4
Кінцеві симптоми кризи (судові позови, скандали, відставки)	?	3
Максимально можлива сума балів		12
Максимально можливий А-рахунок		100
«Прохідний бал»		25
Більшість успішних компаній		5–18
Компанії, які зазнають серйозні труднощі		35–70
Якщо сума балів більше 25, компанія може збанкрутувати протягом наступних п'яти років. Чим більше А-рахунок, тим швидше це може статися		

та реалізації системи антикризових заходів. Це сприятиме підвищенню ефективності прийнятих управлінських рішень і запобіганню кризи в управлінні.

Висновки

Під банкрутством прийнято розуміти фінансову кризу, але фірма може відчувати економічну кризу й кризу управління. Відповідно, різні методики передбачають різні види криз, а результати, одержані за їх допомогою відчутно різняться. Розуміючи механізм банкрутства як юридичне визнання такого процесу, дані методики умовно можна назвати методиками передбачення банкрутства. Однак, жодна з них не може претендувати на використання в якості

універсальної, тому видається доцільним відстеження динаміки зміни результуючих показників з декількох з них. Вибір конкретних методик, очевидно, повинен диктуватися особливостями галузі, в якій працює підприємство.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Акофф Р. Акофф о менеджменте. – СПб.: Питер, 2002. – 448 с.
2. Антикризове фінансове управління підприємством: навчальний посібник / С.Я. Салига, Є.І. Лященко, Н.В. Дацій та ін. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 208 с.
3. Банкрутство і санація підприємства: теорія і прак-

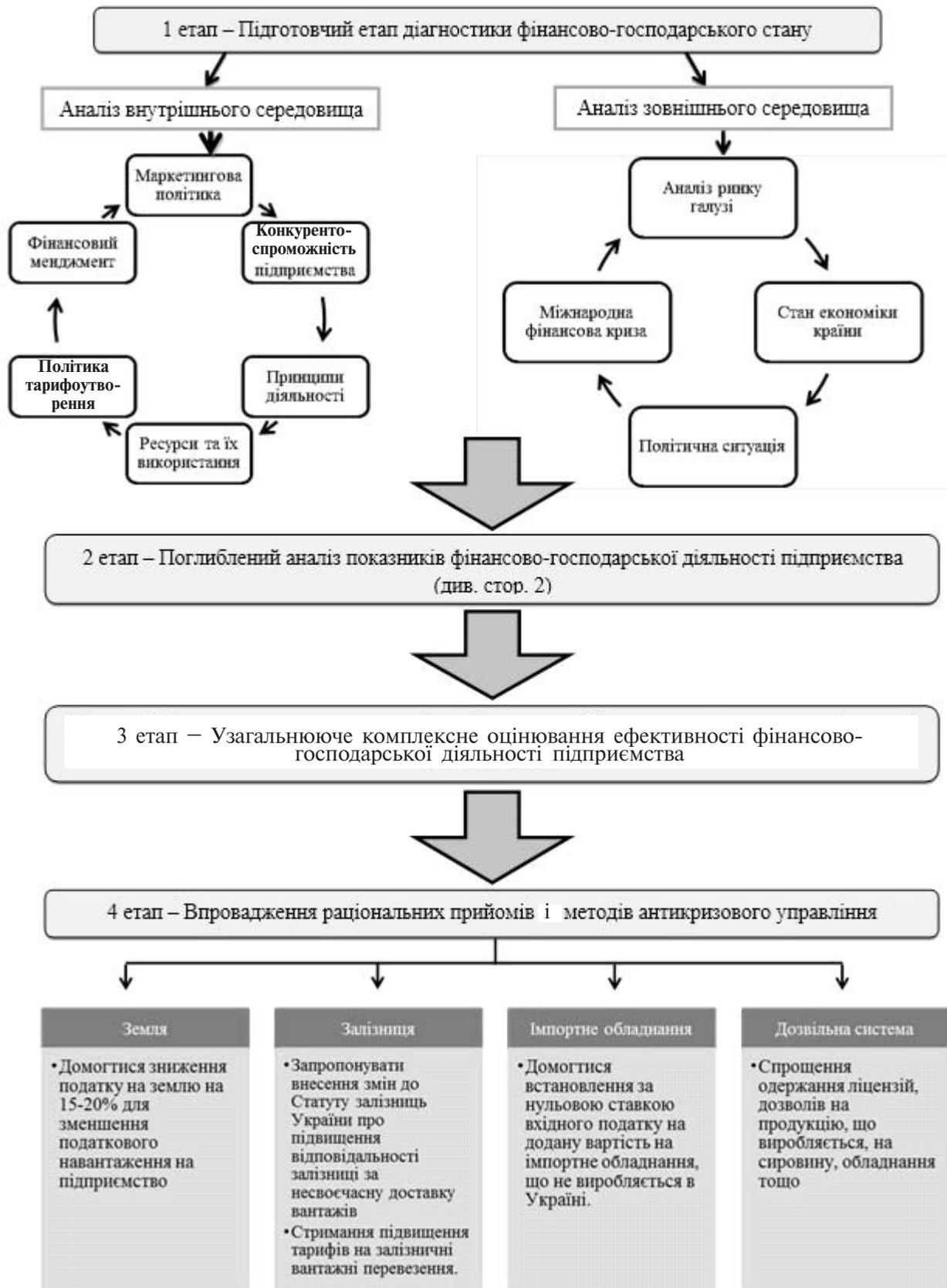

Рис. 1. Алгоритм поетапного впровадження комплексної програми антикризового управління промисловим підприємством

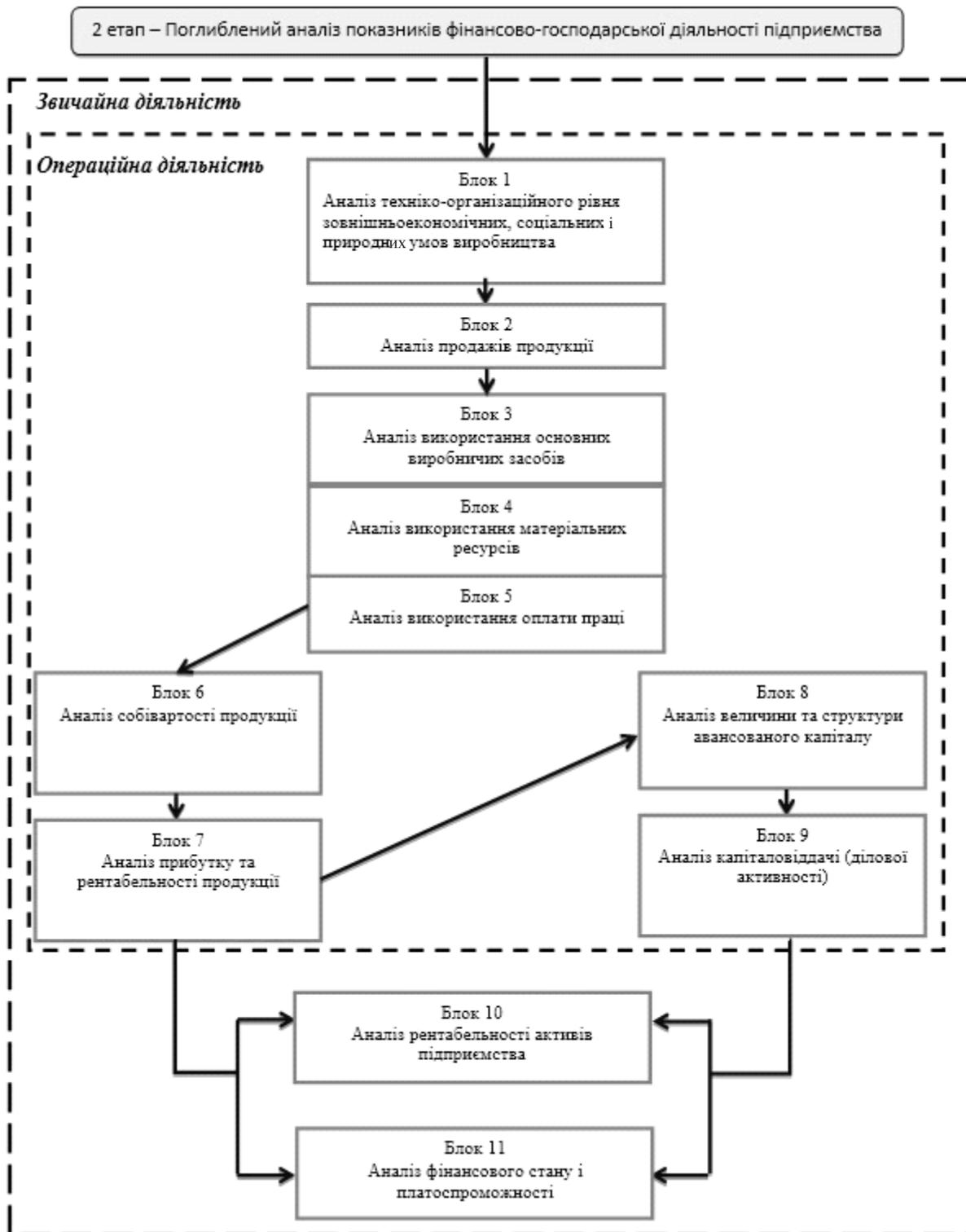

Рис. 2. Алгоритм впровадження комплексної програми антикризового управління промисловим підприємством

тика кризового управління / Клебанова Т.С., Бондар О.М., Раєвнєвої О.В., Дубровіна Н.А., О.В. Мозенков (ред.). – Х.: ІНЖЕК, 2003. – 271 с.

4. *Гетьман О.О., Шаповал В.М.* Економічна діагностика. – Центр навчальної літератури, 2007. – 307 с.

5. *Картохіна Н.В.* Діагностика фінансового стану підприємства як основи для прийняття рішень у системі антикризового управління // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 9. – С.10-14.

6. *Кривов'язюк І.В.* Економічна діагностика: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 456 с.

7. *Методики проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій:* Наказ Агентства з питань банкрутства (ДГУ) №81 від 27.06.1997.

8. *Методичні рекомендації щодо проведення аналізу фінансового стану підприємства-боржника при отриманні відстрочок (розстрочок):* Лист ДПА України № 7141/1020-0017 від 15.06.98.

9. *Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій:* Лист Державної податкової адміністрації України (ДПА) № 759/10/20-2117 від 27.01.1998.

10. *Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування чи доведення банкрутства, фіктивного банкрутства:* Наказ МБУ № 14 від 19.01.2006.

11. *Череп А.В., Євтушенко М.С.* Особливості використання дискримінантних моделей прогнозування банкрутства підприємств в умовах української економіки // Вісник економічної науки. – 2010. – № 1 (17). – С.146-151

12. *Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації:* Наказ МФУ та Фонду державного майна № 49/121 від 26.01.2001.

13. *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні:* Закон України № 996-XIV від 16.07.99.

14. *Терещенко О.О.* Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія. – К.: КНЕУ, 2004. – 268 с.

15. *Троць І.В.* Стратегічні напрями вирішення проблеми банкрутства на підприємстві // Вісник Хмельницького нац. ун-ту. Сер. Економічні науки. – 2011. – № 6. – Т.1. – С.36-40.

Надійшла до редакції 06.04.2016
Рецензент д.е.н., проф. А.М. Ткаченко

КОЛИЧЕСТВЕННО-КАЧЕСТВЕННЫЕ МЕТОДЫ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВО-ХОЗЯЙСТВЕННОГО СОСТОЯНИЯ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Бакута А.В., Гуслова Я.О.

В статье освещен вопрос превентивной диагностики финансового состояния промышленного предприятия с целью предотвращения банкротства. Рассмотрены и проанализированы как отечественные, так и зарубежные методики по оценке финансового состояния предприятия и выявлению признаков банкротства, а также особенности и возможности применения этих методик в условиях переходной экономики. Доказано, что, невзирая на значительное количество научных работ по

оценке вероятности финансово-хозяйственного кризиса предприятия, сегодня в Украине нет достаточно проверенной на практике модели, которая бы дала возможность квалифицированно оценить будущее финансовое состояние предприятия; большинство методик предусматривает расчет двух и более показателей, которые фактически характеризуют один параметр финансового состояния, к тому же достаточно тесно коррелируют между собой, что недопустимо, поскольку искажаются результаты анализа; аналитическая ценность показателей оборотности, предусмотренных большинством методик, уменьшается из-за того, что для них не предусмотрены критические или ориентировочные значения. Определено, что антикризисное управление в методиках рассматривается в основном с позиции анализа финансового состояния предприятия и не учитывает показателей хозяйственного и управленческого кризиса. Обобщен опыт ведущих стран по антикризисному управлению промышленными предприятиями. Отмечено место и роль антикризисной составляющей в управлении финансово-хозяйственной деятельностью отечественных предприятий, направленной на увеличение финансовой устойчивости предприятий. Разработаны предложения по устранению проявлений кризиса управления промышленным предприятием, представляющие алгоритм поэтапного внедрения комплексной программы антикризисного управления промышленным предприятием.

Ключевые слова: финансовая устойчивость; превентивная диагностика; методика по оценке финансово-хозяйственной деятельности; показатели; кризис; антикризисное управление; банкротство; программа антикризисного управления.

QUANTITATIVE-HIGH-QUALITY METHODS OF ESTIMATION OF THE FINANCIALLY-ECONOMIC STATE OF INDUSTRIAL ENTERPRISE

Bakuta A.V., Guslova Ya.O.

In the article the question of preventive diagnostics of the financial state of industrial enterprise is lighted up with the purpose of prevention of bankruptcy. Considered and analysed both domestic and foreign methods as evaluated by the financial state of enterprise and to the exposure of signs of bankruptcy, and also feature and possibility of application of these methods in the conditions of transitional economy. It is well-proven that, without regard to the far of the advanced studies as evaluated by probability of financially-economic crisis of enterprises, today in Ukraine it is not there is the enough model which would enable skilled to estimate the future financial state of enterprise tested in practice; most methods are foreseen by a calculation two and more than indexes which characterize one parameter of the financial state actually, besides sufficiently close correlate between itself, that impermissible, as results of analysis are distorted; the analytical value of circulating indexes, methods foreseen majority, diminishes because for them critical or reference values are not foreseen. It is certain that an antikrizisnoe management in methods is examined mainly from position of analysis of the financial state of enterprise and does not take into account the indexes of economic and administrative crisis. Experience of leading countries is generalized on an antikrizisnomu management industrial enterprises. A place and role of antikrizisnoy constituent is marked in a management, financial stability of enterprises directed on an increase, financially-economic activity of domestic enterprises. . Developed suggestion on the removal of displays of crisis of management an industrial enterprise, presenting the algorithm of stage-by-stage introduction of the complex program of antikrizisnogo management an industrial enterprise.

Keywords: financial stability; preventive diagnostika; method as evaluated by financially-economic activity; indexes; crisis; antikrizisnoe management; bankruptcy; program of antikrizisnogo management.